

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

Guideline For Developing the Bachelor of Arts Curriculum Department of Mahamakut Buddhist University Nakhon Pathom

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม

**Phramahakhanob Sahayapanyo^{1*}, Janthima Seangphrae²,
Phramahaboonprasit Nathaponyo³, Pramahasomsuk Dhammachotiko⁴, &
Suriyan Phuengphai⁵**

พระมหาชนบ สหายปญโญ^{1*}, จันทิมา แสงแพร², พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปญโญ³,พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก⁴, & สุริยัน ผึ้งผาย⁵

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *

1. Phramahakhanob Sahayapanyo*

พระมหาชนบ สหายปญโญ

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: Khanob.khe@mbu.ac.th

2. Janthima Seangphrae

จันทิมา แสงแพร

Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University, Thailand.

คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: Janthima.sae@mbu.ac.th

3. Phramahaboonprasit Nathaponyo

พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปญโญ

Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University, Thailand.

คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: boonprasit_nat@mbu.ac.th

4. Pramahasomsuk Dhammachotiko

พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมโชติโก

Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University, Thailand.

คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: somasuk_dha@mbu.ac.th

5. Suriyan Phuengphai

สุริยัน ผึ้งผาย

Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University, Thailand.

คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email: suriyan_phu@mbu.ac.th

ABSTRACT

This research on developing a Bachelor of Arts in Buddhism curriculum focused on learning outcomes has two objectives: 1) to develop a Bachelor of Arts in Buddhism curriculum that emphasizes student learning outcomes, and 2) to evaluate the results of implementing this curriculum. The study population included individuals involved in the curriculum, such as students, course lecturers, and prison officials. The researcher employed research and development methods. The development of the Bachelor of Arts program in Buddhism, which focuses on student learning outcomes, identified five key components of curriculum development: 1) curriculum planning, 2) defining graduate characteristics, 3) establishing the philosophy and significance of the curriculum, 4) setting curriculum objectives, and 5) determining curriculum-level learning outcomes. These components guided the creation of a curriculum tailored for incarcerated students, aiming to produce graduates who possess knowledge and morality, as well as the ability to apply religious principles to transform behavior and refine character. This is especially important for prisoners preparing for reintegration into society as responsible and positive members.

The implementation results of the Bachelor of Arts in Buddhism curriculum, which emphasizes student learning outcomes, revealed that the curriculum was revised in 2024

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

คำสำคัญ:

การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต,
ผลลัพธ์การเรียนรู้

Keywords:

Curriculum Development, Bachelor of Arts
Program, Learning Outcomes

Article history:

Received: 15/09/2025

Revised: 10/10/2025

Accepted: 02/11/2025

Available online: 30/01/2026

How to Cite:

Sahayapanyo, P. et al. (2026). Guideline
For Developing the Bachelor of Arts
Curriculum Department of Mahamakut
Buddhist University Nakhon Pathom.
Journal Dhamma for Life, 32(1), 467-487.

for use in the 2025 academic year at Bang Kwang Central Prison. The evaluation of the curriculum implementation was based on four components: 1) curriculum effectiveness, 2) the ability to design course learning, 3) learner outcomes, and 4) the satisfaction of all stakeholders involved in the curriculum.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มประชากรคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร นักศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ฝ่ายของเรือนจำ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนหลักสูตร 2) การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต 3) การกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ 5) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้ นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาในเรือนจำ เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรม รวมทั้งมีความสามารถในการใช้หลักธรรมคำสอน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ชัดเกล้าพุดินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษมาเป็นคนดีของสังคม

ผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2567 นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2568 ณ เรือนจำกลางบางขวาง ผลการใช้หลักสูตร พิจารณาตามองค์ประกอบ 4 ด้าน 1) ประสิทธิภาพของตัวหลักสูตร 2) ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชา 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ข้อ 4.3 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ข้อ 4.3.1 มีการเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา มีแนวทางหนึ่ง (ประกาศ เรื่องยุทธศาสตร์ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) คือ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ” มีการสะท้อนความคิด/ทบทวนไตร่ตรอง การสร้างผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ การหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างรายได้ หลายช่องทางระดับอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 35) ปัจจุบันกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมได้เข้ามาดูแลการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมี 2 ภารกิจ 8 หลักการ 3 ปฏิรูป เพื่อให้แต่ละสถาบันได้ตระหนักถึงหัวใจของกระทรวงซึ่งล้วนแต่เกี่ยวกับการสร้างคนให้พัฒนาประเทศ และดำรงอยู่ได้ในโลกศตวรรษที่ 21 คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเข้าใจถึงความประสงค์ของกระทรวงตระหนักเป็นอย่างยิ่งในการสร้างระบบการศึกษาให้ตอบโจทย์ดังกล่าว โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้มีศีลธรรม ควบคู่กันไปกับการพัฒนาเทคโนโลยี ไม่เพียงเฉพาะบุคคลที่มีโอกาส และด้วยโอกาส การจัดการศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเนื้อหาให้ผู้เรียน ผู้สอนใส่เนื้อหาความรู้ (Input-based Education) เข้าไปให้แก่ผู้เรียนที่คิดว่าผู้เรียนต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เข้าไปโดยใช้วิธีการบรรยายให้แก่เรียนได้รับฟัง และบังคับให้ผู้เรียนจำด้วยการสอบถาม การเรียนรู้ของผู้เรียนในประเทศไทย เป็นการเรียนรู้แบบบรรยาย โดยผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการศึกษา (Teacher-centered) การศึกษาเช่นนี้มุ่งเพียงการจำ ไม่มีการมุ่งเน้นในการคิด เพราะหาว่าผู้เรียนได้คิดแล้ว แต่ไม่เหมือนผู้สอน และตอบข้อสอบต่างจากที่อาจารย์สอนนั้นก็แปลว่า จะไม่สามารถได้คะแนนในการสอบได้ การศึกษาไทยจึงไม่เน้นผลลัพธ์ แต่เป็นการมุ่งเน้นการใส่ความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางในการเรียน การแก้ปัญหามุ่งเน้นใส่ความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางในการเรียน การแก้ปัญหาการศึกษาของไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาแบบมุ่งใส่ความรู้ (Input-based Education) ให้กลายเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education)

การจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ (Outcome-based Education) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้สอนเป็นผู้จัดการกระบวนการในการเรียนรู้เป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของรูปแบบในอนาคต ในปัจจุบันตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติมีเป้าหมายให้จัดการศึกษาแบบ (Outcome-based Education) แต่ในสถานศึกษาปัจจุบันส่วนใหญ่ของไทยยังคงเป็นแบบ Content-based education ที่เป็นการวัดผลเพื่อประเมินผลความรู้ที่ผู้เรียนได้รับด้วยการสอบข้อเขียนเป็นหลัก แม้ว่าหลักสูตรบางหลักสูตรในปัจจุบันมีการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพิ่มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไป เพื่อเสริมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ จึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องทำความเข้าใจ สื่อสารและสามารถถ่ายทอดแนว

ทางการปฏิบัติการแบบ Learning Outcomes โดยปัจจัยที่สำคัญเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ คือการเข้ามาปฏิรูปหลักการวัดและประเมินผลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เมื่อมีการผ่านกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาหรือหลักสูตร โดยวิธีการวัดผลต่าง ๆ ต้องมีความสอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแต่ละรายวิชา หรือหลักสูตรนั้น (บัณฑิต ทิพากร, 2561) สอดคล้องกับ ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ที่เน้น “ผลลัพธ์การเรียนรู้” คือผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ผูกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทางานระหว่างการศึกษา ในข้อที่ 4 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับ ต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดความรู้ในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคม และพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล 2) ทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตนและพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล 3) จริยธรรม (Ethics) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำความดีส่วนบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น 4) ลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะศาสตร์ วิชาชีพ และสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2565: 35) ด้วยความจำเป็นดังกล่าว กอปรกับเพื่อสนองพระราชกระแสรับสั่งในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีพระกระแสรับสั่งให้กรมราชทัณฑ์ ให้ประสานกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการเปิดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานเพื่อให้คนเหล่านั้นได้มีความรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และความรู้ทั่วไป สามารถครองตนและครองชีวิตอยู่ได้ ทั้งที่อยู่ในระยะคุมขัง และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และกรมราชทัณฑ์ จึงได้ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ เรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้รับการศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการขัดเกลาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังด้วยหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา (ภาควิชาพุทธศาสตร์, 2567: 3)

มหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่า หลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิทยบริการที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังระดับดีและดีเยี่ยมให้ได้รับการศึกษาและพัฒนาจิตของตนเองได้เป็นอย่างดี เห็นสมควรที่จะจัดทำเป็นหลักสูตรเฉพาะด้าน คือ จัดทำหลักสูตรขึ้นมาเพื่อเปิดสอนสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน มหาวิทยาลัยโดยคณะศาสนาและปรัชญา จึงได้พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยได้รับความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ในการทำความร่วมมือร่วมกัน (MOU) ในการจัดทำหลักสูตรนี้ขึ้น ดังวัตถุประสงค์และรูปแบบตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ ได้ตระหนักถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ด้านพระพุทธศาสนา และการขยายโอกาสให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังให้ได้ศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านพระพุทธศาสนา กล่อมเกลาจิตใจการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน การขึ้นาสังคม ในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเพื่อเป็นการแก้ไข พัฒนา พหุตินิสัยผู้ต้องขังเป็นการสร้างคนดีคืนสู่สังคม อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสุขต่อไป (ภาควิชาพุทธศาสตร์, 2567: 3) หลักสูตรดังกล่าวนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจ พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ความรู้ด้าน พระพุทธศาสนา และ เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถประยุกต์คำสอนทางพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาพหุตินิสัย และพัฒนาสังคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญา การผลิตบัณฑิตด้านพระพุทธศาสนา มีสติปัญญา มีคุณธรรม ขัดเกลาพหุตินิสัยมีจิตใจงดงาม และสามารถแก้ไขปัญหาชีวิต (ภาควิชาพุทธศาสตร์, 2567: 21)

ด้วยเหตุนี้ คณะศาสนาและปรัชญาจึงได้พัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นหลักสูตรเปิดการเรียนการสอนในเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อสนองพระกระแสรับสั่ง และเป็นไปตาม ข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับกรมราชทัณฑ์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาได้เปิดดำเนินการจัดการเรียน ในเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้วจำนวน 5 แห่ง ด้วยกันคือ เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี เรือนจำกลางระยอง จังหวัดระยอง เรือนจำกลางเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง จังหวัดลำปาง และ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) ในปี พ.ศ. 2567 หลักสูตรที่เปิดสอนจะครบกำหนด 5 ปี จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หลักสูตรได้คำนึงถึง สถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนหลักสูตร คือ 1) หลักสูตรต้อง ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ คือ มีความตระหนักในศีลธรรม จริยธรรม ปรับตัวได้ในสภาวะแวดล้อมที่จำกัด และ สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ 2) ต้องพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน มีความเป็นสากล สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และ 3) หลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อเป็นการขัดเกลาและพัฒนา จิตใจให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้ และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน รวมถึงสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น ๆ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสังคม โดยเฉพาะแนวคิดการจัดการศึกษาโดยมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Outcome-Based Education: OBE) ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน และออกแบบองค์ประกอบของหลักสูตรให้สนับสนุนการบรรลุผลดังกล่าว (Spady, 1994) ผลการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาหลักสูตร

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถจำแนกองค์ประกอบสำคัญออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนหลักสูตร การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต การกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร องค์ประกอบดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเป็นฐานสำคัญในการออกแบบหลักสูตรให้มีความสอดคล้องภายใน (curriculum alignment) ตามแนวคิดของ Tyler (1949) และ Biggs และ Tang (2011)

การวางแผนหลักสูตรเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่มุ่งวิเคราะห์บริบท ความต้องการของผู้เรียน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางของหลักสูตรอย่างเหมาะสม ขณะที่การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตสะท้อนภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงประสงค์ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา การกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตรทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดที่ชี้นำการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ช่วยแปลงแนวคิดเชิงนามธรรมให้เป็นเป้าหมายเชิงพฤติกรรมที่สามารถประเมินได้อย่างชัดเจน ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีควรครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบรายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างสอดคล้องกัน (Biggs & Tang, 2011)

องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาในเรือนจำ โดยมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรม มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ชัดเจนจิตใจ และพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเชิงบวก อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้สามารถกลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองที่ดี มีคุณค่า และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและการคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและการปรับพฤติกรรม

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและการปรับพฤติกรรม เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน โดยมีได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับการหล่อหลอมจิตใจ การปลูกฝังค่านิยมที่ดี และการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม การศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะถูกผิด และสามารถนำหลักคุณธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลระหว่างความรู้และคุณธรรม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาจิตใจ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เห็นคุณค่าของการควบคุมพฤติกรรม และเข้าใจผลของการกระทำตามหลักเหตุและผล การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยที่ดี อันนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีสติและความรับผิดชอบ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2555) แนวคิดการจัด

การศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับบริบทของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียว การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องขัง ช่วยเปิดโอกาสให้เกิดการทบทวนตนเอง ยอมรับความผิดพลาด และเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณค่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมในเรือนจำยังช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต ความอดทน การควบคุมอารมณ์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม เมื่อผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านจิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม ย่อมส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตภายใต้กรอบของศีลธรรม ลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ และสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมในระยะยาว (UNESCO, 2015)

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและการปรับพฤติกรรม โดยอาศัยแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนามนุษย์อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ไม่เพียงตอบสนองต่อเป้าหมายทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูคุณค่าความเป็นมนุษย์ เสริมสร้างศีลธรรม และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถกลับคืนสู่สังคมในฐานะบุคคลที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษามุ่งการใช้หลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการประเมินหลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2567 ซึ่งนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2568 ณ เรือนจำกลางบางขวาง โดยการประเมินผลการใช้หลักสูตรพิจารณาตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่

1. ประสิทธิภาพของตัวหลักสูตร
2. ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชา
3. ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อสะท้อนถึงความเหมาะสม ประสิทธิภาพ และสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทการจัดการศึกษาในเรือนจำ ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่พัฒนาขึ้นโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผู้เรียนที่ศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน มีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรอยู่ในระดับดีขึ้น

ระเบียบวิธีการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยศึกษาจากผลลัพธ์การเรียนรู้มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม ด้านลักษณะบุคคล แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามแนวทางของ OBE เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตร การจัดการศึกษาและวิธีการวัดผลประเมินผล และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564 – 2568 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตตามที่ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 3 ห้องเรียน ๆ 20 คน ซึ่งหลักสูตรมีการจัดนักศึกษาแบบคละในแต่ละห้องเรียน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม 2 ห้องเรียนและจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียนและกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Center

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 มิติ ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) ลักษณะบุคคล (Character)

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรนี้ไม่สามารถนำไปใช้กับนักศึกษาในหลักสูตรปกติ ทั้งนี้ เนื่องจากบริบทของการจัดการศึกษาในเรือนจำมีข้อจำกัด

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษเอกสารเพื่อเป็นข้อมูลด้านเนื้อหาสาระ หลักการ และแนวทางการสอนผู้ใหญ่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

2. สำรวจความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้บัญชาการเรือนจำ หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ อาจารย์ประจำหลักสูตร ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม ด้านลักษณะบุคคล

3) การสร้างเครื่องมือ

3.1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2) สร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเพื่อตรวจดูความถูกต้องแก้ไขภาษาและหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Center

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความโดย พิจารณาข้อความที่มี ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อความที่มี ความสอดคล้องและเป็นไปตาม จุดประสงค์ จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อความ

3. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

1. การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

- 1) วางแผนหลักสูตร
- 2) กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต
- 3) กำหนดปรัชญาและความสำคัญหลักสูตร
- 4) กำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตร
- 5) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา

2. ประเมินโครงร่างหลักสูตรและร่างเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของ โครงร่างหลักสูตร ด้วยการประเมินความเหมาะสมโครงร่างหลักสูตร และร่างเอกสารประกอบหลักสูตร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินร่างหลักสูตร

1) แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยการพิจารณา ความเหมาะสมในแต่ละ องค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรได้แก่ การวางแผนหลักสูตร การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต กำหนด ปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตร กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร และผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา

2) แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยการพิจารณา ความสอดคล้องในแต่ละ องค์ประกอบ

3. กำหนดผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตรเป็นผู้ขาด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล มีประสบการณ์ด้านการจัดทำหลักสูตรและยินดีให้ความร่วมมือจำนวน 5 ท่านเพื่อประเมินความ เหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประเมินโครงสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการและประสานงานผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินโครงสร้างหลักสูตรที่ได้รับ

2) กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน

2.1) การประเมินความเหมาะสม เป็นระดับความเหมาะสม 5 ได้แก่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำผลจากการประเมินมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมายระดับความเหมาะสม โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม

2.2) การประเมินความสอดคล้อง ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) และพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

แล้วนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความโดย พิจารณาข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อความที่มี ความสอดคล้องและ เป็นไปตามจุดประสงค์ จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความ สอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อความ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นการนำโครงสร้างหลักสูตรฯ ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน

1. **แบบแผนการทดลอง** การทดลองครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มสนใจและมุ่งศึกษาความก้าวหน้าในการดำเนินการพัฒนาตามหลักสูตรจึงใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 3 ห้องเรียน ๆ 20 คน ซึ่งหลักสูตรมีการจัดนักศึกษาแบบคณะในแต่ละห้องเรียน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.1 โครงร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

3.2 แบบทดสอบความรู้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผลลัพธ์ผู้เรียน

3.3 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

3.3 แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้

4. ดำเนินการทดลอง

4.1 การเตรียมการ ติดต่อประสานงานเรือนจำเกี่ยวกับ วันที่ เวลา และนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือ

4.2 ขั้นตอนการทดลอง

- 1) ประเมินก่อนการใช้หลักสูตร
- 2) ดำเนินการใช้หลักสูตร

5. วิเคราะห์ข้อมูล

1) การทดสอบความรู้โดยใช้แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และค่า t-test

2) การประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้/นวัตกรรม การเรียนรู้/เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน ประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน และผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3) การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรม จัดการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าร้อยละ

4) ประเมินความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อหลักสูตรโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 3 ด้าน คือ ปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยประกอบด้วย

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะ สำหรับนำไปปรับปรุงหลักสูตรโดยพิจารณาจากข้อมูลต่อไปนี้ 1. การประเมินหลักสูตร พิจารณาจากประสิทธิภาพของหลักสูตร ดังนี้ ผลการวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

พบว่า การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567 โดยมีการกำหนดองค์ประกอบไว้ 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนหลักสูตร 2) การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต 3) การกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ 5) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร

ด้านการวางแผนหลักสูตรพบว่า มีการวางแผนหลักสูตรโดยการคำนึงสถานการณ์ภายนอกที่สำคัญมาเป็นฐานในการสร้างหลักสูตร กล่าวคือ มีการวางแผนภายใต้แผนยุทธศาสตร์ในระยะยาว 20 พ.ศ. 2561-2580 ในกรอบวิสัยทัศน์ ประเทศมีความมั่นคง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งการวางแผนหลักสูตรยังครอบคลุมถึงมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 4 ด้านคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570 ที่มีเป้าหมายเตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคง และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าในสากล นำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการ 1) สร้างคน มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2) สร้างองค์ความรู้มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสะสมความรู้เพื่อเป็นการวางรากฐานสำหรับอนาคต และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่ขีดความสามารถและความเข้มแข็งของประเทศในด้านต่าง ๆ 3) สร้างนวัตกรรม มุ่งเน้นการบ่มเพาะและพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการนวัตกรรม การพัฒนาระบบนิเวศทางนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการสร้างและแปลงนวัตกรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม 4) ปรับบทบาทมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยเป็นฟันเฟืองสำคัญสำหรับการสร้างคน สร้างองค์ความรู้ และการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของประเทศผ่านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจกลุ่มมหาวิทยาลัย เนื่องจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรที่ออกแบบเพื่อใช้ในเรือนจำ โดยความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นคนดีของสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหลักสูตร เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรม รวมทั้งมีความสามารถในการใช้หลักธรรมคำสอนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ชัดเจนพฤติกรรมดีเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษมาเป็นคนดีของสังคม และเป็นกำลังสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติต่อไป

ด้านการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตพบว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ คือ 1) ความเป็นพุทธศาสนิกที่ดี (Buddhist) ที่ประพฤติตนอย่างมีคุณธรรมและปัญญาเหมาะสมกับความเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) มีภาวะผู้นำและผู้ตาม (Leadership) รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์และสามารถปรับตัวทำงานกับผู้อื่นให้เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจ 3) พัฒนาความรู้ความสามารถและพฤติกรรมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเป็นพลเมืองดีของสังคมอย่างต่อเนื่อง

ด้านการกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตรพบว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมาใช้ จึงมุ่งจัดการศึกษาตามแนวพิพัฒนาการนิยม โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนยึดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และพัฒนาความต้องการของผู้เรียนผ่านกระบวนการแก้ปัญหาและค้นคว้าด้วยตนเอง กระบวนการเรียนที่ต้องลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มีสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณตามหลักวิชาการ มีภาวะผู้นำ สามารถนำหลักธรรมมาพัฒนาตนเองขัดเกลาพฤติกรรมนิสัย มีจิตใจงดงาม โดยการนำความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ กลุ่มเกลาจิตใจการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน การชี้นำสังคมในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเพื่อเป็นการแก้ไข พัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังเป็นการสร้างคนดีคืนสู่สังคม อันจะส่งผลสังคมมีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพบว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ ในการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นผู้ พลัดพลั้ง ทำผิดต่ออาญาแผ่นดิน พลัดหลง หลงจากทำนองคลองธรรม พลัดตก จิตตกอยู่ในความมืดมน และพลัดพราก จากบุคคลอันเป็นที่รัก กลับสู่จิตของความ เป็นมนุษย์ที่เข้มแข็งตามอัตภาพ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีความรอบรู้ในศาสตร์สมัยใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลเมืองไทยที่รู้คุณค่าและรักษาค่านิยมและความเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม 2) มีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 3) มีความรอบรู้ในเชิงวิเคราะห์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเองและรับใช้สังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบ 4) มีความประพฤติที่ดีงาม ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยเป็นคนดีของสังคม

ด้านการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรพบว่า มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (Program Learning Outcomes: PLOs) คือ 1) PLO 1 ประยุกต์ใช้ศาสตร์แนวคิด ทฤษฎีสมัยใหม่ในการพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม มีจิตอาสาและจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม 2) PLO 2 ประยุกต์ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษา เหมาะสมกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น 3) PLO 3 นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมตามแนวทางพุทธธรรมนำปัญญา เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพุทธ 4) PLO 4 แสดงออกถึงการ

ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำ มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ปรับพฤติกรรมเป็นคนดีของสังคม

ผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรปรับปรุงปี พ.ศ. 2567 นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2568 ณ เรือนจำกลางบางขวาง ผลการใช้หลักสูตร พิจารณาตามองค์ประกอบแต่ละด้าน 1) ประสิทธิภาพของตัวหลักสูตร 2) ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชา 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ด้านประสิทธิภาพของตัวหลักสูตรพบว่า ปีการศึกษา 2568 หลักสูตรมีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ AUN-QA Criteria ดังนี้

เกณฑ์ข้อที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรพบว่า หลักสูตรมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร (Program Learning Outcomes: PLOs) โดยยึดหลักการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education หรือ OBE) มีการออกแบบ PLOs หลักสูตรโดยใช้หลักการของ Bloom's Taxonomy (Revised) ที่แบ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ออกเป็น Knowledge (K), Attitude (A) และ Skill (S) ซึ่งในหลักสูตรนี้ได้มีการขยายและจัดกลุ่ม 'Attitude' ออกเป็น จริยธรรม (Ethics) และ ลักษณะบุคคล (Character) นอกเหนือจาก ความรู้ (Knowledge) และ ทักษะ (Skills)

เกณฑ์ข้อที่ 2 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรพบว่า หลักสูตรมีการออกแบบโครงสร้างและเนื้อหา รวมถึงสร้างความเชื่อมโยงในแต่ละรายวิชาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รายวิชาแกน (วิชาพื้นฐาน) รายวิชาเฉพาะ เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ซึ่งหมวดวิชาเฉพาะ เป็นหมวดรายวิชาที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้

เกณฑ์ข้อที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนและการสอนพบว่า หลักสูตรมีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย คือ ปรัชญามหาวิทยาลัยได้กำหนดปรัชญาไว้แล้ว นั่นคือความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา (Academic Excellence based on Buddhism) วิสัยทัศน์ (Vision) “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสมผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต” พันธกิจ (Mission) ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทูลบ่มารุงศิลปวัฒนธรรม

เกณฑ์ข้อที่ 4 การวัดผลและประเมินผลนักศึกษาพบว่า หลักสูตรมีการกำหนดและออกแบบวิธีการประเมินผู้เรียน ผู้สอนมีการเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของทุกวิชาในหลักสูตร ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก โดยทุกวิธีการประเมินมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา (Course Learning Outcomes: CLOs) รวมถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (Programme Learning Outcomes: PLOs)

เกณฑ์ข้อที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการพบว่า หลักสูตรได้จัดการเรียนการสอน โดยมีอาจารย์ประจำหลักสูตร 5 คน ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งอาจารย์ประจำหลักสูตรจะต้องเป็นอาจารย์ประจำที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหลักในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร โดยมีความรับผิดชอบตามพันธกิจทั้ง 4 ด้านของมหาวิทยาลัย แบ่งตามความเชี่ยวชาญของคณาจารย์

เกณฑ์ข้อที่ 6 การส่งเสริมและให้บริการแก่นักศึกษาพบว่า หลักสูตรมีระบบและกลไกการรับนักศึกษา โดยหลักสูตรมีแนวคิดในการออกแบบหลักสูตร การกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษา การกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกนักศึกษา โดยใช้เครื่องมือเพื่อดูความพร้อมทางปัญญา สุขภาพกายและจิต ความมุ่งมั่นที่จะเรียนและเวลาเรียนเพียงพอเพื่อให้สำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด โดยหลักสูตรได้มีการประชุมกำหนดระบบและกลไกการรับนักศึกษาใหม่อย่างชัดเจน

เกณฑ์ข้อที่ 7 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พบว่า หลักสูตร จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและรองรับการสร้างบัณฑิตให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัย และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร (PLOs) โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน คือห้องเรียนพร้อมใช้งาน ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด เป็นต้น ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของการใช้ห้องแต่ละห้องอย่างเคร่งครัด

เกณฑ์ข้อที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์ตามเกณฑ์พบว่า หลักสูตรดำเนินการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลอัตราการคงอยู่ อัตราการออกกลางคันของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตร และลดปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาในอนาคต

หลักสูตรมีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะและศักยภาพของผู้เรียนในบริบทเฉพาะ โดยเน้นการส่งเสริมคุณลักษณะด้านการพัฒนาตนเองตามหลักพุทธธรรม ตลอดจนการปลูกฝังทักษะชีวิตและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระภายหลังพ้นโทษ หลักสูตรได้มีการวางแผนการติดตามภาวะการมีงานทำ การประกอบอาชีพอิสระ และการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า หลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรที่มีการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2563 ภายใต้โครงการวิทยบริการสอนพระพุทธศาสนาในเรือนจำ และในปี พ.ศ. 2567 หลักสูตรนี้ได้รับการปรับปรุงตามรอบปีการศึกษาและได้ถูกนำไปใช้ในปี พ.ศ. 2568 นี้ หลักสูตรได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะกับการนำไปใช้ในบริบทพื้นที่พิเศษ ซึ่งสามารถนำไปปรับและประยุกต์ใช้ได้ในการะงานที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่คาดหวังให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้

ตามที่ต้องการ การจัดทำหลักสูตรที่มีกระบวนการเรียนรู้จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่สังเกตและวัดประเมินผลได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะ สินธุวงษานนท์, นัญญา บุญทองแสน (2566: 470-482) ได้วิจัยเรื่อง การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ต้องการและจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) จะสามารถตอบสนองความต้องการความรู้ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปปรับและประยุกต์ใช้ได้ในการงานที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่คาดหวังให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรบรรลุผลตามที่ต้องการ การจัดทำหลักสูตรที่มีกระบวนการเรียนรู้จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่สังเกตและวัดประเมินผลได้ การออกแบบหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่สมรรถนะตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพตามหลักการของ AUN-QA การจัดการความรู้ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือสาขาวิชาในคณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ต้องการและจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) จะสามารถตอบสนองความต้องการความรู้ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปปรับและประยุกต์ใช้ได้ในการงานที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่คาดหวังให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรบรรลุผลตามที่ต้องการ การจัดทำหลักสูตรที่มีกระบวนการเรียนรู้จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่สังเกตและวัดประเมินผลได้ การออกแบบหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่สมรรถนะตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพตามหลักการของ AUN-QA การจัดการความรู้ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือสาขาวิชาในคณะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เทพแสง, กันต์ธมณีนญา นฤโฆษกิตติกริตติ, อัจฉริยา เทพแสง (2566: 39-52) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-Based Education (OBE): Important Key in Student-Centered Learning Management ผลการวิจัยระบุว่า การนำ OBE มาใช้ในการจัดการศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร สามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ตามเป้าหมายที่นักเรียนคาดหวังและความต้องการ ทั้งการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ และเจตคติ โดยมีข้อตกลงหรือสัญญาาร่วมกัน ขณะเดียวกันสามารถวางแผนแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชน แต่ขณะเดียวกัน OBE ก็มีจุดอ่อนทางด้านความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเฉพาะ และทางด้านวิชาการซึ่งบางประเทศไม่ยอมรับ และหันกลับมาพัฒนาระบบการศึกษาอื่นมาทดแทน อีกทั้งการนำ OBE มาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม สิ่งสำคัญสำหรับองค์กรในการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างชัดเจน ทั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ ควรทำการวิจัยเชิงลึกซึ่งอาจรวมถึงการใช้แบบสำรวจ สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มและนำผลวิจัยมาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยคุณแจสำคัญในการศึกษาคือการมุ่งไปที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการสร้างเงื่อนไขและโอกาสภายในระบบที่เปิดใช้งานและสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด

ผลการศึกษาผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า หลักสูตรมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้น

ให้บัณฑิตที่มีปัญญาและคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคม รวมทั้งสามารถเป็นผู้นำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการผานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาบุญไทย บุญญามโน, พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคณ, พระมหาหมวินทรี ปุริสุตโตโม, กฤตสุชิน พลเสน (2562 : 349-363) เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ผู้ต้องขังในทัณฑสถานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นแนวทางการจัดการศึกษาในเรือนจำที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ชีวิตหลังพ้นโทษไปแล้วอย่างมีความสุข ไม่สร้างปัญหาแก่สังคมอีก จากประเด็นคำถามการวิจัยว่า ท่านคิดว่าการจัดการศึกษา การดำเนินการ และโครงสร้างของหลักสูตรการจัดการพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่อย่างไร พบว่า ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนนักโทษที่เพิ่มขึ้นทุกปี เป็นเรื่องของการทำผิดกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย หลักสูตรพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงมีความเหมาะสมที่จะต้องนำมาใช้ต่อผู้ต้องขังเหล่านี้ เพื่อให้พวกเขาได้รู้จักบาปบุญคุณโทษ เมื่อออกไปแล้วจะได้ไม่เป็นปัญหาของสังคม หลักสูตรเหล่านี้ได้ช่วยให้ผู้ต้องขังพัฒนาจากความเป็นคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หลักสูตรพุทธศาสตร์ที่นำมาใช้ในเรือนจำเห็นว่าสอดคล้องกับปัจจุบันอย่างมาก เพราะเน้นให้เขามีความรู้คู่คุณธรรม ทุกเรือนจำจะมีคำว่า “ไม่ยินดีต้อนรับ” ผู้ที่พ้นโทษไปแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา แสงแพร่, พระมหาจักรพล อาจารย์สุโภ, พระมหาชนบ สหายบุญ (2566: 73-88) เรื่อง ความคาดหวังของนักศึกษาในเรือนจำที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาเรือนจำกลางระยอง ผลการวิจัยด้านหลักสูตรพบว่า การที่นักศึกษาที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน ทำให้นักศึกษาได้รับทราบรายละเอียด โดยรวมเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป เนื้อหาแต่ละรายวิชาเหมาะสมกับจำนวน หน่วยกิตและเวลาเรียน รวมถึงเนื้อหาในแต่ละรายวิชาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรายวิชานั้น ๆ นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาแต่ละรายวิชามีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และ ความต้องการของผู้เรียนทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุป

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม” มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยนักศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรือนจำ โดยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผลการวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรพบว่า

การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนหลักสูตร การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิต การกำหนดปรัชญาและความสำคัญของหลักสูตร การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร องค์ประกอบเหล่านี้มีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน ส่งผลให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาในเรือนจำ โดยมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางวิชาการควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถในการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและขัดเกลากฎนิสัย อันเป็นรากฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับการคืนคนดีสู่สังคมภายหลังพ้นโทษ

ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรพบว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567 และได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2568 ณ เรือนจำกลางบางขวาง การประเมินผลการใช้หลักสูตรพิจารณาตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของหลักสูตร ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้รายวิชา ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรดังกล่าวมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงผลลัพธ์ อีกทั้งยังมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงสังคมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบริบทการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาในบริบทการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) เข้ากับศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งมิติความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและจิตสำนึก ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในระบบราชทัณฑ์

องค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ด้านที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบริบทพิเศษอื่น ๆ เช่น การศึกษานอกระบบ การศึกษาตลอดชีวิต หรือการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเปราะบาง องค์ความรู้ดังกล่าวจึงมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงสังคม และควรได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะในวงวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง อนาคตภาพของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนานักศึกษาในเรือนจำ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักบุคลากรในเรือนจำทั่วประเทศ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักศึกษาในเรือนจำ
4. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในเรือนจำ เปรียบเทียบระหว่างเรือนจำกลางบางขวางกับเรือนจำกลางคลองเปรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลังพ้นโทษ เพื่อศึกษาผลกระทบของหลักสูตรต่อการดำรงชีวิต การปรับตัวทางสังคม และการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ
2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานประเภทอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตรในบริบทที่แตกต่างกัน
3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการศึกษาเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในของผู้ต้องขังอย่างลึกซึ้ง
4. ควรพัฒนารูปแบบหรือโมเดลการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพระพุทธศาสนากับแนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงภายหลังพ้นโทษ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). *ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอนพิเศษ (35).
- จันทิมา แสงแพร, พระมหาจักรพล อาจารย์สุภ, และพระมหาชนบ สหายปัญญา. (2566). ความคาดหวังของนักศึกษาในเรือนจำที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาเรือนจำกลางระยอง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 73–88.
- บัณฑิต ทิพากร. (2561). *การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education)*. กรุงเทพมหานคร: ผู้เขียน.

- บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาบุญไทย บุญญามโน, พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, พระมหาผมนิพนธ์ ปุริสุตโตโม, และกฤตสุชิน พลเสน. (2562). แนวทางการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ผู้ต้องขังในทัณฑสถานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 349–363.
- ภาควิชาพุทธศาสตร์. (2567). *เอกสารบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านพระพุทธศาสนาในเรือนจำและทัณฑสถาน*. นครปฐม: คณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานะ สินธุวงษานนท์, และนัฐยา บุญกองแสน. (2566). การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Outcome-Based Education: OBE) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 470–482.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก (1–71).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*. ราชกิจจานุเบกษา (35).
- สมชาย เทพแสง, กันต์ธมณีนญา นฤโฆษกิตติภักดิ์, และอัจฉริยา เทพแสง. (2566). การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-Based Education (OBE): Important Key in Student-Centered Learning Management. *วารสารการศึกษา*, 39–52.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *การศึกษากับการพัฒนามนุษย์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). Maidenhead: McGraw-Hill/Open University Press.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. Arlington, VA: American Association of School Administrators.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNESCO. (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?* Paris: UNESCO Publishing.